

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Страсбург, 23.4.2024 г.
C(2024) 2680 final

ПРЕПОРЪКА НА КОМИСИЯТА

от 23.4.2024 година

**относно разработването и укрепването на интегрирани системи за закрила на
детето във висшия интерес на детето**

{SWD(2024) 98 final}

ПРЕПОРЪКА НА КОМИСИЯТА

от 23.4.2024 година

относно разработването и укрепването на интегрирани системи за закрила на детето във висшия интерес на детето

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 от него,

като има предвид, че:

- (1) Защитата на децата от всички форми на насилие е основна цел на Европейския съюз. В член 3, параграф 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) се установява целта на Съюза да насърчава защитата на правата на детето. Това основно право е сред ценностите, на които се основава Съюзът съгласно член 2 от ДЕС. В съответствие с член 24 от Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата“) това включва децата да имат право на закрила и на грижите, необходими за тяхното благоденствие, и при всички действия, които се предприемат от публичните власти или частни институции по отношение на децата, висшият интерес на детето трябва да бъде от първостепенно значение. Такава закрила следва да се предоставя не само в рамките на Съюза, но и в отношенията му с останалата част от света в съответствие с член 3, параграф 5 от ДЕС.
- (2) Закрилата на детето е ключова цел и на Конвенцията на ООН за правата на детето („Конвенцията на ООН“)¹, на Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ)², както и на други международни

¹ Конвенция на ООН за правата на детето, 1989 г.; както и Факултативния протокол на ООН към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детска проституция и детска порнография, 2000 г.; Факултативния протокол на ООН към Конвенцията за правата на детето относно участието на деца във въоръжен конфликт, 2000 г.; и Факултативния протокол на ООН към Конвенцията за правата на детето за процедурата по комуникация, 2011 г.

² Вж. също протоколите към посочената конвенция съгласно тълкуването им в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека, както и конвенциите на Съвета на Европа, конкретно свързани с децата, като Конвенцията за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие, 2007 г.; и Конвенцията за контактите с деца, 2003 г.

правни инструменти³ и правно необвързващи инструменти на равнището на ООН⁴ и на равнището на Съвета на Европа⁵.

- (3) Зачитането и упражняването на правата на децата заема централно място в Стратегията на ЕС за правата на детето (Стратегията)⁶. В Стратегията Комисията се ангажира с „представяне на инициатива, насочена към подкрепа за развитието и укрепването на интегрирани системи за закрила на детето“ като ключов конкретен фактор за борба с всички форми на насилие над деца и гарантиране на закрила на детето.
- (4) В своята Резолюция от 2021 г. относно правата на детето⁷ Европейският парламент подчерта значението на разработването и укрепването на интегрирани национални и транснационални системи за закрила на детето, разполагащи с ресурси, с методи за прилагане и със схеми за наблюдение. Държавите членки бяха призовани да възприемат интегриран (координиран и мултидисциплинарен) подход по отношение на закрилата на детето и в заключенията на Съвета относно Стратегията на ЕС за правата на детето от юни 2022 г.⁸ В своето становище⁹ Комитетът на регионите също подчерта неотложната необходимост от овластяване на местните и регионалните власти в интегрираните системи за закрила на детето.

³ Вж. по-специално Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ), 2006 г.; инструментите на Хагската конференция по международно частно право, като Конвенцията за гражданските аспекти на международното отвлечение на деца, 1980 г.; Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, 1993 г.; Конвенцията за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата, 1996 г.; Конвенцията за международното събиране на издръжка на деца и на други членове на семейството, 2007 г.; Протокола за приложимото право при задължения за издръжка, 2007 г.; както и Конвенция № 182 на Международната организация на труда относно забраната и незабавни действия за ликвидирането на най-тежките форми на детския труд, 1999 г.

⁴ Вж. по-специално Комитет на ООН по правата на детето, Общи коментари по Конвенцията за правата на детето; Комитет на ООН за правата на хората с увреждания, Общи коментари № 4 по член 24 — правото на приобщаващо образование, 2016 г., и № 5 — относно самостоятелен живот и включване в общността, 2017 г.; Насоки за деинституционализация, включително в извънредни ситуации, 2022 г.; Общо събрание на ООН, Насоки за алтернативни грижи за деца, 2010 г.; и Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие, 2015 г.

⁵ Вж. по-специално актовете, приети от Комитета на министрите: Насоки за правосъдие, съобразено с интересите на детето, 2010 г.; Препоръка относно укрепването на системите за подаване на сигнали за насилие над деца, CM/Rec(2023)8; Препоръка относно участието на децата и младите хора до 18-годишна възраст, CM/Rec(2012)2; Препоръка относно ефективното настояничество/попечителство за непридружени и разделени от семействата си деца в контекста на миграцията, CM/Rec(2019)11; Препоръка относно принципите на правата на човека и насоки относно определянето на възрастта в контекста на миграцията, CM/Rec(2022)22; Препоръка относно насоките за зачитане, защита и упражняване на правата на детето в цифровата среда, CM/Rec(2018)7; Препоръка относно правата на детето и социални услуги, подходящи за деца и семейства, CM/Rec(2011)12; Насоки за здравеопазване, съобразено с интересите на детето, 2011 г.; Препоръка относно правата на децата, живеещи в институции за настаняване, CM/Rec(2005)5; и Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето (2022—2027 г.).

⁶ Стратегия на ЕС за правата на детето (COM(2021) 142 final).

⁷ Резолюция на Европейския парламент от 11 март 2021 г. относно правата на детето с оглед на стратегията на ЕС за правата на детето ([2021/2523\(RSP\)](#)).

⁸ Заключения на Съвета от 9 юни 2022 г. относно Стратегията на ЕС за правата на детето ([10024/22](#)).

⁹ Становище на Европейския комитет на регионите „Овластяване на местните и регионалните власти в интегрираните системи за закрила на детето“, прието на пленарната сесия на 17—18 април 2024 г. Вж.: [Обобщена информация за становището \(europa.eu\)](#).

- (5) От проведената консултация с повече от 1 000 деца в рамките на новата платформа на ЕС за участие на децата¹⁰ относно техните нужди от закрила е видно, че закрилата на детето все още не е даденост¹¹. Настоящата препоръка се основава и на открита обществена консултация и покана за предоставяне на данни. По искане на Комисията Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) предприе и преглед на националните системи за закрила на детето в Съюза¹² и тяхното функциониране. Основните резултати са изложени в основания на факти работен документ на службите на Комисията, който придружава настоящата препоръка.
- (6) От основните констатации става ясно, че националните системи за закрила на детето са разнообразни. Тези системи са изградени в съответствие с конкретните нужди и разпределените ресурси, повлияни са от специфичните културни, социални и исторически фактори и имат различни равнища на децентрализация. Споделените предизвикателства обаче са свързани например с липсата на достатъчно политики за превенция и системи за ранно откриване, както и с липсата на навременна и цялостна (включително психосоциална) подкрепа, особено за децата, изправени пред съпътстващи нужди от закрила, и на мониторинг. Често липсват механизми за координация за осигуряване на ефективни мултидисциплинарни ответни действия между министерствата или на различните равнища на компетентност. Наличието и координацията на човешките и финансовите ресурси също е предизвикателство. Въз основа на това е ясно, че са необходими по-ефективни и интегрирани системи за закрила на детето.
- (7) За насърчаването на култура на нулева толерантност към насилието над деца е необходимо да се преодолее разминаването между международните стандарти, политическите ангажименти и действията и да се мобилизират всички съответни участници в обществото¹³. Това следва да се отнася до всяка форма на насилие, т.е. всички форми на физическо или психическо насилие, нараняване или малтретиране, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация, включително сексуално насилие, физическо, онлайн или във виртуални светове („насилие над деца“). Това насилие включва например домашно насилие, трафик на хора, сексуално насилие, насилие, основано на пола, включително генитално осакатяване на жени и детски бракове, както и всички форми на тормоз и телесно наказание. С оглед на това целта на настоящата препоръка основно е да се стимулира развитието на интегрирани системи за закрила на детето в държавите членки и да се укрепва тяхното функциониране, както и да се насърчава закрилата на детето като приоритет на Съюза във външната му дейност.
- (8) За да се отговори по-добре на възгледите и нуждите на децата, което е от основно значение при настоящата препоръка, националните системи за закрила на детето следва да бъдат съобразени с контекста, да са насочени към децата и

¹⁰ Вж.: [Платформа на ЕС за участие на децата | Европейски съюз \(europa.eu\)](#).

¹¹ Вж.: [Закрила на детето — интегриране на системите \(europa.eu\)](#).

¹² Вж.: [Преглед на системите за закрила на детето в ЕС — актуализация за 2023 г. | Агенция на Европейския съюз за основните права \(europa.eu\)](#).

¹³ Вж.: [High Time to End Violence against Children \(Крайно време е да преустановим насилието над деца\) | Специален представител на Генералния секретар на ООН по въпросите на насилието над деца](#).

да се прилагат на най-подходящото равнище на управление. С цел да се гарантира равен достъп до услугите за закрила на детето, държавите членки следва да улесняват междусекторното сътрудничество и координацията между частните участници, местните, регионалните и националните органи и институциите, органите и агенциите на Съюза. Висшият интерес на детето следва да бъде от първостепенно значение, като същевременно се вземат предвид възгледите на децата. С един интегриран подход следва също така да се осъществява връзка между превенцията, ранното предупреждение, подаването на сигнали, междусекторната подкрепа и наблюдението.

- (9) Отделните участници от различни сектори и равнища на компетентност носят конкретна отговорност в областта на закрилата на детето. Ясно определените роли и тясната координация са от съществено значение между всички съответни участници, по-специално публичните органи (на всички равнища, в съответствие с техните правомощия), частните участници и организациите на гражданското общество. Съответните специалисти и участници обхващат различни сектори като образование и обучение (учители, възпитатели, служби за подкрепа на всички равнища, включително образование и грижи в ранна детска възраст), социален сектор (например социални работници, доставчици на услуги, лица, които предоставят настаняване и приемни грижи), здравеопазване (включително психично здраве), правосъдие и правоприлагане (например адвокати, съдии, полицейски служители, специалисти, работещи в учреждения от затворен или полузатворен тип), убежище и миграция, дипломатическа и консулска закрила, цифрова сфера, спорт, свободно време, медии или култура, финанси, бизнес и околна среда, както и традиционни и религиозни лидери. Семействата и общностите играят централна роля при закрилата на детето, както и самите деца.
- (10) Голямото разнообразие от инструменти, с които разполагат държавите членки, включително на равнището на Съюза (законодателство, политики и финансиране), могат да спомогнат за по-голямата интеграция и надеждност на системите за закрила на детето. В този контекст настоящата препоръка се основава на съответните достижения на правото на Съюза, свързани с правата на детето, както и на предприети в тази област необвързващи действия¹⁴. Нейната цел е да се въведе цялостен и междусекторен подход по отношение на закрилата на детето, който да обединява вече съществуващото законодателство и действия, с цел системите за закрила на детето да започнат да работят по по-интегриран начин, който е съсредоточен върху децата.
- (11) Насърчаването на равенството и приобщаването в нашите общества е важен инструмент за предотвратяване на насилието. При децата, притежаващи характеристики, свързани с причините за дискриминация, има по-голяма вероятност да се сблъскат с тормоз. Например децата с увреждания са изложени на по-висок риск да станат жертви на насилие и малтретиране както в домашната си среда, така и в институциите¹⁵. През петте години преди проучването от 2019 г. 11 % от децата от групата на ЛГБТИ на възраст между 15

¹⁴ В приложението към настоящата препоръка се предоставя неизчерпателен преглед на съответните правни актове на Съюза, документи на политиката и възможности за финансиране.

¹⁵ Както се признава в Стратегията за правата на хората с увреждания за периода 2021—2030 г. (COM(2021) 101 final) и въз основа на извършения от FRA анализ, вж.: [Насилието срещу деца с увреждания: законодателство, политики и програми в ЕС | Агенция на Европейския съюз за основните права \(europa.eu\)](#).

и 17 години са били подложени на физическо или сексуално нападение поради това, че принадлежат към ЛГБТИ¹⁶. Децата, които са свидетели на актове на расизъм и се самоцензурират при разкриването на самоличността си, са по-склонни да развият социално-емоционални проблеми от тези, които не са. Това важи особено за ромските деца, които в ежедневието си често се сблъскват с дискриминация, антиромски нагласи и социално-икономическо изключване¹⁷. Поради това е от съществено значение интегрираните системи за закрила на детето да са приобщаващи, като се гарантира, че всички деца се третират винаги еднакво и без дискриминация, в съответствие с петте стратегии на Комисията за Съюза на равенство¹⁸, Стратегията на ЕС за борба с антисемитизма и подкрепа на еврейския живот¹⁹ и Плана за действие относно интеграцията и приобщаването²⁰. Целта на съвместното съобщение „Няма място за омраза“ е да се увеличат усилията на ЕС за борба с омразата във всичките ѝ форми²¹.

- (12) Психичното здраве и психологическата подкрепа са съставни елементи на всеки етап от закрилата на детето. В Съобщението на Комисията относно всеобхватен подход към психичното здраве²² се поставя акцент върху подобряването на психичното здраве на децата. Комисията признава детството като определящ етап за психичното здраве през целия живот. При общоучилищния подход към благополучие психичното здраве и невключващия насилие език са ключови за предотвратяване на тормоза, включително кибертормоза, и насилието, в сътрудничество със специалисти по психично здраве и семействата. Това се изтъква по-специално от Експертната група на Комисията по въпросите на благоприятната учебна среда за групите, изложени на риск от постигане на незадоволителни резултати, и за подкрепа за благополучието в училище²³, която допринася за постигането на европейското пространство за образование до 2025 г.²⁴. Тази дейност подпомага изпълнението на препоръката на Съвета от 28 ноември 2022 г. относно пътищата към успеха в училище²⁵.

¹⁶ Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA), [A long way to go for LGBTI equality \(Дългият път към равнопоставеност на ЛГБТИ лицата\)](#), 2020 г.; [Данни от проучване на FRA по въпросите на ЛГБТИ](#).

¹⁷ Доклад относно оценката на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г. (COM(2018) 785 final).

¹⁸ Съобщение „Стратегия за равенство между половете (2020—2025 г.)“ (COM(2020) 152 final); Съобщение „Стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите“ (COM(2020) 620 final); Препоръка на Съвета относно равенството, приобщаването и участието на ромите (ОВ С 93, 19.3.2021 г.); Съобщение „Стратегия за равнопоставеност на ЛГБТИК за 2020—2025 г.“ (COM(2020) 698 final); Стратегия за правата на хората с увреждания (COM(2021) 101 final); и Съобщение „План за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020—2025 г.“ (COM(2020) 565 final).

¹⁹ Съобщение на Комисията „Стратегия на ЕС за борба с антисемитизма и подкрепа на еврейския живот (2021—2030 г.)“ (COM(2021) 615 final).

²⁰ Съобщение на Комисията „План за действие относно интеграцията и приобщаването за периода 2021—2027 г.“ (COM(2020) 758 final).

²¹ Съвместно съобщение до Европейския парламент и Съвета „Няма място за омраза: Европа, обединена срещу омразата“, JOIN(2023) 51 final, 6 декември 2023 г.

²² Съобщение относно всеобхватен подход към психичното здраве (COM(2023) 298 final).

²³ Вж.: [Експертна група на Комисията по въпросите на благополучието в училищата](#).

²⁴ Съобщение на Комисията относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. (COM(2020) 625 final).

²⁵ Препоръка на Съвета от 28 ноември 2022 г. относно пътищата към успеха в училище (ОВ С 469, 9.12.2022 г.).

- (13) Един от основните фактори за социалното изключване на децата е неравният достъп до основни услуги. Те са от съществено значение за благосъстоянието на децата и за развитието на техните социални, когнитивни и емоционални умения. В принцип 11 от Европейския стълб на социалните права²⁶ се посочва, че децата имат право на достъпно образование и грижи в ранна детска възраст с добро качество; право на закрила от бедност, както и че децата от семейства в неравностойно положение имат право на специални мерки за насърчаване на равните възможности. Освен това в препоръката на Съвета за Европейска гаранция за децата²⁷ държавите членки се призовават да предотвратяват социалното изключване и да му противодействат, като гарантират ефективен достъп на децата в нужда до набор от основни услуги, като образование, здравеопазване и жилищно настаняване. Това се отнася по-специално за децата, които произхождат от семейна среда, характеризираща се с несигурност или насилие. Европейският стълб на социалните права, Европейската гаранция за децата и Европейската стратегия за грижите²⁸ представляват всеобхватна политическа рамка на ЕС за осигуряване на достъп до основни услуги за децата в уязвимо положение или от семейства в неравностойно положение. С препоръката на Съвета относно образованието и грижите в ранна детска възраст²⁹ също се предоставя подкрепа на държавите членки в усилията им да подобрят достъпа до образование и грижи в ранна детска възраст и тяхното качество. В Стратегията на ЕС за младежта за периода 2019—2027 г.³⁰ се припомня, че една трета от младежите в Европа са изложени на риск от изпадане в бедност и социално изключване, което оказва въздействие върху упражняването на техните социални права. Много от тях продължават да се сблъскват с множество прояви на дискриминация, с предразсъдъци и престъпления от омраза. Поради това е изключително важно да се обърне внимание на неравенствата и да се работи за осигуряването на равни възможности за най-младите поколения в Европа, включително най-маргинализираните и изключените.
- (14) Насилието над деца и сексуалната експлоатация на деца са престъпления, които се развиват и стават все по-чести в Съюза. В настоящата препоръка се отразява важността на ангажимента на Съюза да защитава децата от сексуално насилие над деца както онлайн, така и офлайн. Със Стратегията на ЕС за по-ефективна борба със сексуалното насилие над деца³¹ се възприема цялостна перспектива по отношение на тези престъпления, като се използват всички налични инструменти на равнището на ЕС, както законодателни, така и незаконодателни, за предотвратяване и борба с тези престъпления и предоставяне на помощ на жертвите, като се мобилизират всички съответни заинтересовани страни — от

²⁶ Междуинституционална прокламация относно Европейския стълб на социалните права (ОВ С 428/10, 13.12.2017 г.).

²⁷ Препоръка (ЕС) 2021/1004 на Съвета от 14 юни 2021 г. за създаване на Европейска гаранция за децата (ОВ L 223, 22.6.2021 г.).

²⁸ Съобщение относно европейската стратегия за полагане на грижи (COM(2022) 440 final).

²⁹ Препоръка на Съвета от 8 декември 2022 г. относно образованието и грижите в ранна детска възраст: целите от Барселона за 2030 г. (ОВ С 484, 20.12.2022 г.).

³⁰ Резолюция на Съвета на Европейския съюз и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно рамка за европейско сътрудничество по въпросите на младежта: стратегия на Европейския съюз за младежта за периода 2019—2027 г. (ОВ С 456, 18.12.2018 г.).

³¹ Стратегия на ЕС за по-ефективна борба със сексуалното насилие над деца (COM(2020) 607).

публичните органи до частния сектор. Като част от посочената стратегия Комисията прие предложение за регламент за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца³², с което доставчиците на онлайн услуги ще се задължат да предотвратяват разпространението на материали, съдържащи сексуално насилие над деца, и сприятеляването с деца с цел сексуална злоупотреба. В Директивата относно сексуалното насилие над деца³³ се предвиждат определения за престъпления и санкции в областта на сексуалното насилие над деца и сексуалната експлоатация на деца и се определят задължения за държавите членки във връзка с предотвратяването на тези престъпления и помощта и подкрепата за жертвите. Като част от стратегията Комисията прие предложение за преразглеждане на посочената директива³⁴.

- (15) Децата трябва да бъдат защитавани от рискове като (кибер)тормоза и малтретирането както във физическата, така и в цифровата среда. Това се подчертава по-специално в заключенията на Съвета относно цифровото овластяване с цел защита и прилагане на основните права в цифровата ера³⁵ и относно оказването на подкрепа за благополучието в цифровото образование³⁶. Европейската стратегия за по-добър интернет за децата плус (BIK+)³⁷ има за цел да се гарантира, че децата са защитени, зачитани и овластени онлайн през новото цифрово десетилетие, като същевременно закрилата на малолетните и непълнолетните е основно съображение в законодателната и политическата рамка, например Акта за цифровите услуги³⁸, Директивата за аудио-визуалните медийни услуги³⁹, Общия регламент относно защитата на данните⁴⁰ и инициативата на ЕС относно Web 4.0 и виртуалните светове⁴¹. Под егидата на

³² Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на правила за предотвратяване и борба със сексуалното насилие над деца (COM(2022) 209 final).

³³ Директива 2011/93/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно борбата със сексуалното насилие и със сексуалната експлоатация на деца, както и с детската порнография и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета (Директива относно сексуалното насилие над деца) ([OB L 335, 17.12.2011 г.](#)).

³⁴ Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета относно борбата със сексуалното насилие и сексуалната експлоатация на деца, както и с материалите, съдържащи сексуално насилие над деца, и за замяна на Рамково решение 2004/68/ПВР на Съвета (преработен текст) (COM(2024) 60 final).

³⁵ Заключения на Съвета относно цифровото овластяване с цел защита и прилагане на основните права в цифровата ера, 14309/23, 20 октомври 2023 г.

³⁶ Заключения на Съвета относно оказването на подкрепа за благополучието в цифровото образование, 14982/22, 28 ноември 2022 г.

³⁷ Съобщение „Цифрово десетилетие за децата и младежите: новата европейска стратегия за по-добър интернет за децата“ (BIK+) (COM(2022) 212 final).

³⁸ Регламент (ЕС) 2022/2065 на Европейския парламент и на Съвета от 19 октомври 2022 г. относно единния пазар на цифрови услуги и за изменение на Директива 2000/31/ЕО (Акт за цифровите услуги) ([OB L 277, 27.10.2022 г.](#)).

³⁹ Директива (ЕС) 2018/1808 на Европейския парламент и на Съвета от 14 ноември 2018 г. за изменение на Директива 2010/13/ЕС за координирането на някои разпоредби, установени в закони, подзаконови и административни актове на държавите членки, отнасящи се до предоставянето на аудио-визуални медийни услуги (Директива за аудио-визуалните медийни услуги), предвид променящите се пазарни условия ([OB L 303, 28.11.2018 г.](#)).

⁴⁰ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) ([OB L 119, 4.5.2016 г.](#)).

⁴¹ Съобщение „Инициатива на ЕС относно Web 4.0 и виртуалните светове: начален старт на следващия технологичен преход“ (COM(2023) 442 final).

ВК+ Комисията продължава да се бори срещу кибертормоза, по-специално чрез работата на съфинансираната от ЕС мрежа от центрове за по-безопасен интернет, които осигуряват телефонни линии за оказване на помощ, както и обучение и ресурси, които да се използват във формална и неформална образователна среда.

- (16) Националните правосъдни системи на държавите членки следва да вземат предвид нуждите на децата като жертви, заподозрени, обвиняеми или осъдени лица, свидетели или като други страни в съдебните производства с цел да се улесни ефективното упражняване на техните права. В Директивата за правата на жертвите⁴², Директивата относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство⁴³ и Стратегията на ЕС за правата на жертвите (2020—2025 г.)⁴⁴ изрично се определят специфични права и гаранции за попадащите в техния обхват деца или се цели насърчаване на такива права и гаранции. По отношение на жертвите на престъпления е необходим целенасочен, интегриран междуведомствен подход за подкрепа и защита на децата жертви, включващ подходящи за възрастта услуги. За децата, които са заподозрени или обвиняеми, следва да се възприеме мултидисциплинарен подход, по-специално във връзка с индивидуалната оценка на специфичните обстоятелства, нужди и уязвимости на детето. В настоящата препоръка допълнително се отразява значението на Регламента за издръжката⁴⁵ и Регламент „Брюксел IIб“⁴⁶, като се укрепва трансграничното съдебно сътрудничество в рамките на Съюза по граждански дела, свързани с деца. Определените съгласно Регламент „Брюксел IIб“ централни органи играят роля в предоставянето на помощ при трансгранични случаи, свързани със закрила на детето. Децата също са жертви на трафик на хора за всякакви форми на експлоатация⁴⁷. Децата жертви на трафик се считат за особено уязвими съгласно Директивата за борба с трафика⁴⁸ и върху тях се поставя конкретен акцент в Стратегията на ЕС за борба с трафика на хора (2021—2025 г.). Телефонните линии за деца за оказване на помощ (116 111), горещите линии за изчезнали деца (116 000) и други национални телефонни линии за оказване на помощ (за деца) и горещи линии играят роля в системите за закрила на детето.

⁴² Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета ([ОБ L 315, 14.11.2012 г.](#)).

⁴³ Директива (ЕС) 2016/800 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство ([ОБ L 132, 21.5.2016 г.](#)).

⁴⁴ Стратегия на ЕС за правата на жертвите (2020—2025 г.) (COM(2020) 258 final).

⁴⁵ Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка ([ОБ L 7, 10.1.2009 г.](#)).

⁴⁶ Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвлечане на деца (преработен текст) ([ОБ L 178, 2.7.2019 г.](#)).

⁴⁷ През 2022 г. 15 % от регистрираните в ЕС жертви са били деца. Вж.: [Жертвите на трафик в Европа са се увеличили с 10 %, а делът на гражданите на ЕС сред жертвите се е увеличил до 59 % — Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

⁴⁸ Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета ([ОБ L 101, 15.4.2011 г.](#)).

- (17) При защитата на правата на децата мигранти, включително децата, които са непридружени и търсят международна закрила, се изискват непрекъснати усилия, за да се преодолеят опасенията. Насилието е ежедневна заплаха за мигриращите деца, особено за тези, които пътуват непридружени или са разделени от семействата си⁴⁹. Както се подчертава в съобщението относно закрилата на децата мигранти⁵⁰, децата мигранти и бежанци се намират в особено уязвимо положение и се нуждаят от специална и подходяща закрила. Уязвимостта на децата се изостря, когато те са непридружени или разделени от семействата си. Вследствие на агресивната война на Русия срещу Украйна Комисията изцяло се ангажира да оказва подкрепа на държавите членки, за да предоставят закрила на разселените на територията на ЕС деца от Украйна⁵¹. Това включва подкрепа за горещи линии за изчезнали деца и телефонни линии за деца за оказване на помощ, както и съдействие за гарантиране на приобщаването им в националните образователни системи и предоставяне на насоки на държавите членки, за да се осигури бърза връзка на разселените деца с националните системи за закрила на детето⁵².
- (18) В Пакта за миграцията и убежището, който е в процес на окончателно приемане от Съвета⁵³, се въвеждат допълнителни гаранции и задължения за закрила на детето, които ще трябва да бъдат приведени в действие преди започването на неговото прилагане. Висшият интерес на детето продължава да заема централно място в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището, където той трябва да бъде от първостепенно значение. Държавите членки трябва да установят и да съобразят всички специални разпоредби, от които търсещите убежище деца може да се нуждаят след преминаване на границата, като вземат предвид непрекъснатостта и стабилността на грижите. С пакта се съкращават крайните срокове за назначаване на представители на децата и се завишават стандартите, свързани с тяхното обучение, квалификация и надзор, като същевременно се установява необходимостта от това да се вземат под внимание възгледите на децата и да се предоставя съобразена с интересите на децата информация. С него се съкращават сроковете, свързани с достъпа на всички деца до образование, и се разширява достъпът на децата до здравеопазване, така че те да получават същия вид здравеопазване като малолетните и непълнолетните граждани на приемащите държави. Включват се по-строги гаранции за малолетните или непълнолетните лица по отношение на задържането, като се уточнява, че по правило децата не следва да бъдат задържани. Както се подчертава в Плана за действие относно интеграцията и приобщаването⁵⁴, подкрепата за прехода към зрелостта е друг съществен аспект, който трябва да

⁴⁹ Служба на специалния представител на Генералния секретар по въпросите на насилието над деца и Universidad Iberoamericana, [Violence against children on the move From a continuum of violence to a continuum of protection \(Насилието над мигриращи деца — от продължение на насилието към продължение на закрилата\)](#), 2020 г.

⁵⁰ Съобщение „Закрилата на децата мигранти“ (COM(2017) 211 final).

⁵¹ Вж.: Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета „Временната закрила на хората, бягащи от агресивната война на Русия срещу Украйна: една година по-късно“, COM(2023) 140 final.

⁵² Вж.: [Бягство от Украйна: защита за децата — Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

⁵³ Вж.: [Изявление на председателя на Европейската комисия: Пакт за миграцията и убежището \(europa.eu\)](#)

⁵⁴ План за действие относно интеграцията и приобщаването за периода 2021—2027 г. (COM(2020) 758 final).

се взема предвид в системата за закрила на детето, за да се гарантира най-добрият и устойчив преход.

- (19) Съюзът предоставя достатъчно възможности за финансиране, за да допринесе за защитата на децата от всички форми на насилие. Налични са фондове на Съюза за подкрепа на развитието и укрепването на интегрирани системи за закрила на детето в държавите членки и други подходящи мерки. С цел да се улесни управлението на различните програми Комисията е въвела единен портал за фондовете на Съюза и предоставя възможност на потребителите да намерят подходящи възможности за финансиране⁵⁵. Бенефициерите на финансиране от Съюза са длъжни да зачитат ценностите, принципите, приложимото право и договорните разпоредби на Съюза при използването на такова финансиране. Комисията е въвела мерки за подпомагане на спазването и за справяне с евентуални нарушения. Освен това по отношение на фондовете на ЕС, обхванати от Регламента за общоприложимите разпоредби⁵⁶, от държавите членки се изисква да изпълнят хоризонталните отключващи условия по Хартата, както и по Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ). Съответно от държавите членки се изисква да въведат ефективни механизми, за да гарантират, че подкрепяните с тези фондове на Съюза програми и тяхното изпълнение са в съответствие с Хартата и КПХУ.
- (20) Комисията предоставя и специална финансова подкрепа за предотвратяване и противодействие на насилието над деца, основаното на пола насилие срещу момичета и домашното насилие, както и за защита на жертвите на такова насилие, по линия на направление „Дафне“ на програма „Граждани, равенство, права и ценности“⁵⁷. По направление „Равенство, права и равенство между половете“ на посочената програма се предоставят допълнителни възможности за финансиране за насърчаване на правата на децата и участието на децата, както и за борба с дискриминацията, с която се сблъскват определени групи деца. С програма „Правосъдие“⁵⁸ също се подкрепя закрилата на детето с възможности за финансиране, по-специално в областта на правосъдието, съобразено с интересите на детето.
- (21) С Инструмента за техническа подкрепа⁵⁹ се предоставя при поискване специализиран технически експертен опит за разработване и изпълнение на структурни реформи в държавите членки. Тук се включват областите на образованието, социалните услуги, миграцията и управлението на границите,

⁵⁵ Вж.: [Финансиране и обществени поръчки \(сигора.еу\)](http://финансиране.и.обществени.поръчки.сигора.еу).

⁵⁶ Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика ([ОБ L 231, 30.6.2021 г.](#)).

⁵⁷ Регламент (ЕС) 2021/692 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 г. за създаване на програма „Граждани, равенство, права и ценности“ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1381/2013 на Европейския парламент и на Съвета и на Регламент (ЕС) № 390/2014 на Съвета ([ОБ L 156, 5.5.2021 г.](#)).

⁵⁸ Регламент (ЕС) 2021/693 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 г. за създаване на програма „Правосъдие“ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1382/2013 ([ОБ L 156, 5.5.2021 г.](#)).

⁵⁹ Регламент (ЕС) 2021/240 на Европейския парламент и на Съвета от 10 февруари 2021 г. за създаване на Инструмент за техническа подкрепа ([ОБ L 57, 18.2.2021 г.](#)).

здравеопазването и правосъдието, например подпомагане на реализацията на детски къщи (*Barnahus*⁶⁰). Интегрираните системи за закрила на детето са част и от водеща инициатива за 2024 г. в областта на техническата подкрепа за укрепване на демокрацията и принципите на правовата държава⁶¹. Междусекторните реформи могат да спомогнат за справяне с детската бедност и социалното изключване в рамките на водещата инициатива за прилагането на Европейската гаранция за децата, като същевременно с тях се предлага възможност за предоставяне на техническа подкрепа за няколко държави.

- (22) Редица други програми на Съюза за финансиране могат да обхванат други конкретни опасения, свързани със закрилата на детето и благополучието на децата. Те могат да бъдат насочени по-специално към психичното здраве на децата, ваксинацията и профилактиката и лечението на рак в детска възраст по линия на програмата „ЕС в подкрепа на здравето“⁶². Детската бедност и социалното изключване са обхванати по линия на Европейския социален фонд плюс⁶³; трафикът на деца и сексуалното насилие над деца — по линия на фонд „Вътрешна сигурност“⁶⁴; подкрепата във връзка с убежището, интеграцията или връщането, насочена към децата, които не са граждани на ЕС — по линия на фонд „Убежище, миграция и интеграция“⁶⁵; достъпът до несегрегирани услуги в областта на образованието, жилищното настаняване, здравеопазването, социалните грижи и грижите за децата — по линия на Европейския фонд за регионално развитие⁶⁶. Реформите, инвестициите и политиките за следващото поколение деца и младежи, като образованието и уменията, могат да бъдат разглеждани и по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост⁶⁷. Съюзът съфинансира центрове за по-безопасен интернет в държавите членки, за да се осигурят дейности за повишаване на осведомеността и ресурси в областта на безопасността на децата онлайн. Той също така подпомага децата, лицата, полагащи грижи, и възпитателите с услуги за консултиране и подаване на сигнали чрез телефонни линии за деца за оказване на помощ и горещи линии за подаване на сигнали за материали, съдържащи сексуално насилие над деца. С Рамковата програма на Съюза за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“⁶⁸ също се подкрепят различни проекти, свързани със закрилата на

⁶⁰ Вж.: „*Барнахус*“ (*Barnahus*).

⁶¹ Вж.: [Водеща инициатива за 2024 г. в рамките на Инструмента за техническа подкрепа — Укрепване на демокрацията и принципите на правовата държава — Европейска комисия \(europa.eu\)](#).

⁶² Регламент (ЕС) 2021/522 на Европейския парламент и на Съвета от 24 март 2021 г. за създаване на програма за действията на Съюза в областта на здравето (програма „ЕС в подкрепа на здравето“) за периода 2021—2027 г. и за отмяна на Регламент (ЕС) № 282/2014 ([ОБ L 107, 26.3.2021 г.](#)).

⁶³ Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1296/2013 ([ОБ L 231, 30.6.2021 г.](#)).

⁶⁴ Регламент (ЕС) 2021/1149 на Европейския парламент и на Съвета от 7 юли 2021 г. за създаване на фонд „Вътрешна сигурност“ ([ОБ L 251, 15.7.2021 г.](#)).

⁶⁵ Регламент (ЕС) 2021/1147 на Европейския парламент и на Съвета от 7 юли 2021 г. за създаване на фонд „Убежище, миграция и интеграция“ ([ОБ L 251, 15.7.2021 г.](#)).

⁶⁶ Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд ([ОБ L 231, 30.6.2021 г.](#)).

⁶⁷ Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост ([ОБ L 57, 18.2.2021 г.](#)).

⁶⁸ Регламент (ЕС) 2021/695 на Европейския парламент и на Съвета от 28 април 2021 г. за създаване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“, за определяне на

детето в тематични области на изследване, включително относно предотвратяването на сексуалната експлоатация на деца и домашното и сексуалното насилие.

- (23) Ангажиментът на Съюза по отношение на закрилата на детето е отразен и в неговата външна дейност. През 2022 г. приблизително 468 милиона деца (повече от едно на всеки шест) са живели в зона на конфликт. 160 милиона деца (9,6 % от всички деца по света) са били жертва на детски труд през 2020 г.⁶⁹. На всеки 10 минути някъде по света едно момиче в юношеска възраст умира в резултат на насилие⁷⁰. Действията на Съюза за отстояване на правата на детето и закрилата на детето в световен мащаб се основават на начина, по който Съюзът насърчава и укрепва своите устои в областта на демокрацията и основните права в рамките на територията си. Планът за действие за младежта в областта на външната дейност на ЕС⁷¹ има за цел насърчаването на съдържателното участие и овластяване на децата и младите хора в областта на външната дейност на Съюза. Планът за действие относно равенството между половете III⁷² има за цел да се бори срещу всички форми на насилие, основано на пола. Закрилата на детето е ключова цел на Насоките на Съюза за утвърждаването и защитата на правата на детето и относно децата и въоръжените конфликти⁷³. В Плана за действие на Съюза относно правата на човека и демокрацията (2020—2024 г.)⁷⁴ държавите партньори се призовават например да изградят и укрепят системи за закрила на детето и да предприемат политика на нулева толерантност към детския труд; с предложения регламент за забрана на пазара на Съюза на продукти, произведени с принудителен труд, се допринася за тази цел. Този ангажимент беше отразен и в съобщението относно достойния труд⁷⁵, с което ще се подкрепи борбата срещу детския труд.
- (24) Налице е належаща нужда от защита на децата от изменението на климата и екологичните опасности както на територията на ЕС, така и в световен мащаб. Децата са много по-склонни от възрастните да претърпят сериозни вреди, включително необратими и доживотни последствия и смърт, в резултат на

нейните правила за участие и разпространение на резултатите и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1290/2013 и (ЕС) № 1291/2013 ([OB L 170, 12.5.2021 г.](#)).

⁶⁹ Международна организация на труда и УНИЦЕФ, [Child labour, Global Estimates 2020, Trends and the road forward \(Детският труд: глобални прогнози за 2020 г., тенденции и пътят напред\)](#), 2021 г.

⁷⁰ УНИЦЕФ, [A Statistical Snapshot of Violence against Adolescent Girls \(Статистическа снимка на насилието над момичета в юношеска възраст\)](#), 2014 г.

⁷¹ План за действие за младежта (ПДМ) в областта на външната дейност на ЕС за периода 2022—2027 г. Насърчаване на съдържателното участие и овластяване на младите хора в областта на външната дейност на ЕС за постигане на устойчиво развитие, равенство и мир (JOIN(2022) 53 final).

⁷² План за действие на ЕС относно равенството между половете (GAP) III— амбициозна програма за равенство между половете и за овластяване на жените във външните дейности на ЕС (JOIN(2020) 17 final).

⁷³ [Насоки на ЕС относно децата във въоръжени конфликти, актуализирани през 2008 г.](#)

⁷⁴ План за действие на ЕС относно правата на човека и демокрацията за периода 2020—2024 г. (JOIN(2020) 5 final).

⁷⁵ Съобщение относно достойния труд в световен мащаб за глобален справедлив преход и устойчиво възстановяване (COM(2022) 66 final).

влошаването на състоянието на околната среда⁷⁶, изменението на климата, замърсяването и загубата на биологично разнообразие. Това увеличава риска за децата да бъдат подложени на тежки нарушения на правата им, по-специално във въоръжени конфликти, поради принудително разселване на населението, глад и нарастващо насилие⁷⁷. Необходимо е да се обърне внимание на диференцираното въздействие на изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда върху жените, децата и уязвимите групи⁷⁸. В Насоките относно стратегиите и плановете за адаптиране на държавите членки от 2023 г.⁷⁹ се подчертава, че децата са сред заинтересованите страни, които е по-вероятно да бъдат засегнати от изменението на климата и които също трябва да бъдат включени в процеса на адаптиране към изменението на климата. Когато предприемат действия за справяне с изменението на климата, страните следва да зачитат, насърчават и вземат предвид съответните си задължения в областта на правата на човека, включително правата на детето⁸⁰. С приетата по време на COP28⁸¹ рамка относно глобалната цел за адаптиране страните се насърчават да гарантират равенство между поколенията и социална справедливост, като вземат предвид уязвимите групи, включително децата. За това се изисква и осигуряване на активно участие на децата във вземането на решения по въпроси от критично значение, засягащи защитата на техните права. Перспективата на децата и младите хора е част от дейностите на Европейския пакт за климата⁸², и по-специално на мрежата от посланици и партньори на пакта за климата.

- (25) Адресати на настоящата препоръка са държавите членки. Държавите кандидатки, потенциалните кандидатки за присъединяване към Съюза и държавите по политиката за съседство на Съюза също се приканват да следват настоящата препоръка,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

Предмет

1. Държавите членки следва да предприемат ефективни, подходящи и пропорционални мерки за по-нататъшно развитие и укрепване на интегрирани системи за закрила на детето с цел защита на децата от всякаква форма на насилие, което означава всички форми на физическо или психическо насилие, нараняване или малтретиране, липса на грижи или небрежно отношение, малтретиране или експлоатация, включително сексуално насилие, физическо, онлайн или във виртуални светове („насилие над деца“).

⁷⁶ Доклад на специалния докладчик на ООН по въпросите на задълженията в областта на правата на човека, свързани с живота в безопасна, чиста, здравословна и устойчива околна среда, [A/HRC/37/58](#), 2018 г., точки 57 и 58.

⁷⁷ Комитет на ООН по правата на детето, Общ коментар № 26 относно правата на децата и околната среда със специална насоченост към изменението на климата, 2023 г.

⁷⁸ Съвместно съобщение относно справянето с въздействието на изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда (JOIN(2023) 19 final).

⁷⁹ Известие на Комисията, Насоки относно стратегиите и плановете за адаптиране на държавите членки 2023/С 264/01 ([ОВ С 264, 27.7.2023 г.](#)).

⁸⁰ Официална позиция на ЕС за преговорите в рамките на COP28, включена в [заклученията на Съвета относно подготовката за 28-ата конференция на страните \(COP28\) по Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата \(РКООНИК\), Дубай, 17 октомври 2023 г.](#)

⁸¹ РКООНИК, [Глобална цел за адаптиране](#).

⁸² Вж.: [Европейски пакт за климата — Европейски съюз \(europa.eu\)](#).

2. Държавите членки следва да предприемат по-интегриран подход в съответствие с висшия интерес на детето. „Дете“ означава всяко човешко същество на възраст под 18 години⁸³.

Поставяне на децата в центъра на системите за закрила

Зачитане на децата като носители на права, изслушване на техните възгледи, информиране на децата по подходящ за тях начин и повишаване на осведомеността

3. За държавите членки висшият интерес на детето следва винаги да бъде от първостепенно значение, като се гарантира, че децата се признават, зачитат и защитават като носители на права, притежаващи неподлежащи на обсъждане права на закрила.
4. Държавите членки следва да въведат механизми на национално, регионално и местно равнище, с които на децата се предоставя възможност да изразяват свободно възгледите си по въпроси, които ги засягат, по смислен, приобщаващ, достъпен и безопасен начин. По тези въпроси държавите членки следва да овластяват децата, като вземат предвид възгледите на децата в съответствие с тяхната възраст и зрялост и като гарантират по-специално участието на децата в разработването, мониторинга и оценката на стратегии, политики, програми и услуги за закрила на детето.
5. Държавите членки следва активно да повишават осведомеността относно правата и нуждите на децата, овластяването на децата, мерките за превенция и защитните мерки. Такива мерки следва да включват възможности за подаване на сигнали за опасни ситуации и за получаване на подкрепа, включително психологическа подкрепа, както и информация относно конкретни рискове, свързани с всяка форма на насилие над деца, включително сексуално насилие над деца. Държавите членки следва да предоставят информация на обществеността, включително на децата, техните родители и лицата, полагащи грижи, на всички възрастни в контакт с деца в различните сектори и всички съответни заинтересовани страни.
6. Държавите членки следва да насърчават и популяризират използването на достъпен и подходящ за деца език, включително в училище, чрез заинтересовани страни, в медийни кампании, включително в социалните медии. Този език следва да бъде съобразен с възрастта, зрелостта и нуждите на въпросните деца.

Осигуряване на приобщаващи системи за закрила на детето

7. Държавите членки следва да предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че отношението към децата винаги е без каквато и да е дискриминация и с него се защитава тяхното достойнство. Това отношение следва да бъде подходящо за тяхната възраст, зрялост и равнище на разбиране и при него следва да се вземат предвид тяхната уникална личност, интереси и всякакви специални нужди, които може да имат. Държавите членки следва да се стремят да гарантират, че всички деца, в цялото им многообразие, могат да се ползват с еднакви права на достъп до закрила и да се възползват от нея на равни начала

⁸³

Съгласно определението в Конвенцията на ООН за правата на детето.

на цялата им територия, в градски, селски и отдалечени райони или в най-отдалечените региони на Съюза. Съгласно член 21 от Хартата е забранена всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

8. Държавите членки следва да осигуряват целенасочена подкрепа на конкретни групи деца, като децата в нужда, децата в специфично неравностойно положение и децата, изложени на риск от дискриминация или специфичен риск от насилие, за да предоставят достъпни, качествени, отчитащи потребностите на децата услуги и грижи за всички деца. Държавите членки следва по-специално да обърнат внимание на посочените в Европейската гаранция за децата препоръки и на приетите в този контекст национални планове за действие, включително чрез разпределяне на подходящи ресурси.
9. Държавите членки се насърчават да прилагат съответните мерки, свързани с децата, включително чрез борба с дискриминацията срещу децата и гарантиране на тяхната защита, в рамките на националните планове за действие, дейности и стратегии, приети в контекста на стратегиите на Комисията за Съюза на равенство, Стратегията на ЕС за борба с антисемитизма и подкрепа на еврейския живот и Плана за действие относно интеграцията и приобщаването.

Отговаряне на нуждите на децата от безопасност както във физическата, така и в цифровата среда

10. Държавите членки следва да предприемат мерки, за да гарантират, че децата са в безопасност и се чувстват в безопасност във всички физически пространства, особено в училище, включително при образование и грижи в ранна детска възраст, или по време на извънучилищни дейности, културни дейности и спорт, както и на обществени места.
11. Държавите членки се приканват да повишават осведомеността относно значението на защитата на всички основни права, включително неприкосновеността на личния живот и личните данни, в цифровата сфера и да разпространяват информация относно наличната подкрепа за децата, станали жертви на насилие в цифровата среда. Държавите членки следва да предприемат мерки, за да гарантират, че децата са в безопасност и се чувстват в безопасност в онлайн пространството, включително чрез мерки за подобряване на цифровата грамотност и безопасното използване на цифрови технологии сред децата, като се използва достъпен език, съобразен с тяхната възраст, зрялост и нужди, за да се гарантира, че децата могат да се развиват добре в цифровата среда. Това също следва да бъде предмет на повишаване на осведомеността и обучение, предназначено за семействата и лицата, полагащи грижи, както и в училище, като се започне от ранна възраст, с подкрепата на съответните експерти, като централите за безопасен интернет.
12. Държавите членки се насърчават да продължават да извършват координация с Комисията за подобряване на защитата, цифровото овластяване и безопасността на децата онлайн, по-специално при изпълнението на Европейската стратегия за по-добър интернет за децата плюс и чрез

гарантиране на ефективното прилагане на Акта за цифровите услуги. Специално внимание следва да се обръща на инициативите за повишаването на осведомеността във връзка с новите предизвикателства пред безопасността и благополучието на децата, породени от изкуствения интелект, виртуалните светове, прекомерното излагане на цифрово съдържание, цифровите заплахи (като реч на омразата, кибертормоз, тормоз, сексуално насилие над деца, сприяеляване с цел сексуална злоупотреба и съдържащо насилие съдържание) или агресивния маркетинг, включително чрез защитни механизми за закрила на децата при проектирането.

Защита на неприкосновеността и психичното здраве на децата

13. На държавите членки се препоръчва да предприемат всички подходящи законодателни, административни, социални и образователни мерки за защита на физическата и психическа неприкосновеност на децата. С тези мерки следва:
 - а) да се защитават цялостната физическа и психическа неприкосновеност, развитието и благополучието на детето както във физическата, така и в цифровата среда, при надлежно зачитане на уязвимостите на детето, потенциалните специални потребности и рисковете от дискриминация;
 - б) да се осигурява закрила на децата от неправомерното влияние на търговски интереси, като (цифрови) хазартни игри, агресивен маркетинг, консумация на алкохол, тютюневи изделия и нездравословни храни, като същевременно се предотвратяват рисковете за децата от зависимости и те се защитават от тях.
14. Държавите членки следва да определят децата като приоритетна целева група в своите национални стратегии за психично здраве, като предоставят цялостна подкрепа, включително превенция на психични разстройства и психологическа подкрепа, с цел да се създаде среда, в която децата се чувстват сигурни и в която се обръща внимание на техните опасения.
15. Държавите членки следва да повишат осведомеността във връзка със здравето, включително проблемите на психичното здраве и ваксинацията в детска възраст. Държавите членки се приканват да улесняват прилагането на достъпни програми за насърчаване на здравето и профилактика на заболяванията, насочени към децата, и да гарантират навременни и подходящи медицински грижи, психосоциална подкрепа и образователна помощ за децата, които са диагностицирани с рак. Те също така следва да гарантират ефективен достъп на децата до здравословно хранене и редовна физическа активност. Тези програми следва да включват и децата със зависимости.
16. Държавите членки следва да предвидят подходящи човешки и финансови ресурси за предоставяне на съответната здравна подкрепа, включително достъп до психологическа подкрепа от ранна възраст. За тази цел държавите членки следва да използват по най-добрия начин наличните фондове на Съюза.
17. На държавите членки се препоръчва да предприемат всички подходящи законодателни, административни, социални и образователни мерки за предотвратяване на тормоза и за защита на децата от тормоз, включително кибертормоз, чрез всеобхватни планове за борба с тормоза. При надлежно отчитане на възрастта и уязвимостите на децата тези мерки следва да са насочени към борба с насилието, предразсъдъците и дискриминацията и към

насърчаване на съпричастността и положителния и безопасен климат на защита в училището и в околностите му, при дейности през свободното време и при цифрови дейности. При разработването на тези мерки следва да участват учители и възпитатели, образователни органи, специалисти по здравно обслужване (включително психично здраве), ученици и семейства. С мерките следва да се осигурят превенция и ранно откриване и да се предоставят ясни насоки, обучение и практически инструменти за жертвите, случайните свидетели, като например учители, училищен персонал, треньори, ученици, родители, както и за извършителите, относно начините за справяне с тормоза и за неговото преодоляване. Тези мерки следва да включват и предоставяне на информация за това как да се съобщава и да се извършва намеса в случаи на тормоз, как да се търси помощ и подкрепа и как да се постига промяна при насилствено и токсично поведение.

Обща рамка на интегрирани системи за закрила на детето

Създаване и ефективно прилагане на последователна правна и политическа рамка

18. Държавите членки се приканват да доразвиват и укрепват интегрирани системи за закрила на детето, основани на всеобхватна национална правна и политическа рамка, по-специално чрез:
- а) разработване на национални планове за борба с насилието над деца и осигуряване на тяхната закрила;
 - б) установяване на задължения за всички съответни участници в имащите отношение сектори, като здравеопазване, образование и обучение, социална закрила, правосъдие, правоприлагане, миграция и убежище, цифрови технологии, спорт, свободно време, култура, медии, финанси, стопанска дейност и околна среда, с цел пълно зачитане, защитаване и спазване на правата на детето, включително при прилагане на мерки за превенция, подаване на сигнали и защита, и ефективна подкрепа, отговаряща на потребностите на децата;
 - в) осигуряване на ефективното прилагане и изпълнение на националното законодателство и законодателството на Съюза в областта на закрилата на детето на всички равнища;
 - г) оценяване на нови законодателни предложения и други предложения за политики с оглед на тяхното въздействие върху закрилата на детето както в краткосрочен, така и в дългосрочен план.

Създаване на структури и механизми за координация

19. В отговор на нуждите на децата държавите членки следва да предприемат подходящи мерки за укрепване на координацията и сътрудничеството между всички съответни министерства и сектори, както и на различните равнища на компетентност, на местно, регионално и национално равнище и при трансгранични ситуации. Това сътрудничество и координация следва да включват предотвратяване на насилието над деца, гарантиране на закрилата на детето и по-голяма интеграция на националните системи за закрила на детето.
20. Държавите членки следва да насърчават интердисциплинарен подход към закрилата на детето, включващ всички участници в областта на закрилата на

децата, включително участници от частния сектор, публични органи, гражданското общество, семейството, лицата, полагащи грижи, и самите деца, като същевременно се оказва подкрепа за семействата като основен фактор в полагането на грижи.

21. Държавите членки следва по-специално да изяснят разделението на ролите и отговорностите между публичните служби и специалистите, работещи в областта на закрилата на детето, като същевременно гарантират тяхната мултидисциплинарна координация и сътрудничество. Държавите членки следва да насърчават регулираното и наблюдавано по подходящ начин участие на частния сектор и организациите на гражданското общество, по-специално чрез сертифициране, акредитация, регистрация и редовна проверка на съоръженията, институциите и специалистите, предоставящи грижи и услуги на деца.
22. Държавите членки се насърчават и да създадат или определят орган, на който да бъдат възложени тези отговорности във връзка със сътрудничеството и координацията, като надлежно вземат предвид съществуващите национални и регионални структури и механизми.

Насърчаване на координацията с регионалните и местните участници

23. Предвид важната роля на регионалните и местните органи за защитата на децата от насилие, всички отправени към държавите членки препоръки, включени в настоящата препоръка, следва да се разбират като включващи регионалните и местните органи, когато въпросът попада в обхвата на съответните им отговорности.
24. Следва да се осигури ефективна координация между националните, регионалните и местните органи, включително чрез обмяна на опит и добри практики.
25. Когато е уместно, националните и регионалните органи следва да предоставят подходяща подкрепа на местните програми за закрила на децата, по-специално по отношение на финансиране, обучение, подходящи и достъпни помещения, защита на децата и протоколи за децата, повишаване на осведомеността и интегрирана подкрепа и мониторинг, с участието на всички съответни местни сектори, заинтересованите страни и самите деца и като оказват подкрепа за интервенциите на местно равнище в средата и общността на детето.

Увеличаване на човешките и финансовите ресурси

26. Държавите членки следва да отделят специално финансиране, с което да гарантират, че предвидените за услугите за закрила на детето човешки и финансови ресурси са достатъчни, за да осигурят ефективна интегрирана система за закрила на детето на национално, регионално и местно равнище и между секторите. Когато гарантират такова разпределение на ресурсите, държавите членки следва да използват инструменти за систематичен мониторинг за изчисляване на разходите и съобразено с децата бюджетиране, включително като използват по най-добрия начин съществуващите фондове на Съюза.
27. Държавите членки следва да осигурят адекватно разпределяне на ресурси и условия, чрез които да се гарантира привлекателността на работното място, по-

специално чрез планиране на работната сила, развитие и предоставяне на подкрепа, включително подкрепа за психичното здраве на специалистите, работещи с деца.

28. Държавите членки следва да възпитават култура на правата на детето и на отговорност на всички специалисти и възрастни, които са в контакт с деца. Те следва да обмислят систематично разработване на професионални протоколи и стандарти относно процедурите за закрила на детето и защитни механизми за закрила на детето с цел да се гарантира, че всички организации, работещи за децата и с тях, разполагат с надеждни политики за закрила на детето и действащи механизми за подаване на сигнали за ситуации на насилие.
29. Държавите членки следва да насърчават качествени рамки за специалистите по закрила на детето и възрастните в контакт с деца с цел да се гарантира, че се полага дължимата грижа при проверката и наемането на работа на специалистите и практикуващите лица, работещи на всички равнища за децата и с тях.
30. Държавите членки следва да осигуряват на специалистите по закрила на детето специфично мултидисциплинарно и водено от приобщаването образование, обучение и насоки относно специфични компетентности, свързани с правата на децата и стандартите за закрила на детето. Това следва да включва образование, обучение и насоки относно превенцията, откриването и ефективния отговор на ранни признаци на насилие над деца и относно детската психология и комуникацията на подходящ за възрастта език, със специално внимание към уязвимостите на децата. Следва също така да се осигурява обучение относно протоколите за координация и сътрудничество за закрила на детето, като се включват процедури и посочване на ролите и отговорностите на специалистите и органите. Държавите членки се насърчават да използват финансиране по линия на съществуващите програми на Съюза за повишаване на квалификацията и преквалификация и непрекъснато да развиват професионалната компетентност на специалистите по закрила на детето.

Събиране на данни по по-всеобхватен начин, укрепване на системите за мониторинг и оценка

31. Държавите членки следва да разработят специфични методики за управление на данните с цел подобряване на рамките за мониторинг и оценка на своите системи за закрила на детето.
32. При пълно спазване на законодателството относно защитата на личните данни държавите членки следва да организират събирането на съответни официални дезагрегирани статистически данни и други данни (от административни източници, както и от проучвания и други видове качествени и количествени изследвания) по отношение на насилието над деца и закрилата на детето. Държавите членки следва също така да полагат конкретни усилия за по-нататъшно развитие на анализа на тенденциите чрез периодично събиране на данни с цел да се предостави възможност за извършването във времето на сравнителен анализ относно насилието над деца и ефективността на системите за закрила на детето и да се подобри събирането на данни за изчезването на деца в Съюза.
33. Държавите членки също така са приканени да разработят системи за мониторинг и оценка в съответствие с националната и регионалната

компетентност, включително показатели за правата и благополучието на децата. С този мониторинг и оценка следва да се гарантира, че системите за закрила на детето се наблюдават независимо. Това би могло да се осигури по-специално от добре обезпечена с ресурси независима национална институция за правата на децата или омбудсман за децата.

34. Държавите членки следва да продължават изследванията във връзка с насилието над деца и интегрираните системи за закрила на детето. За да бъдат наличните данни насочени специално към децата, изследванията следва да имат за цел и пряко участие на децата, като включват необходимите процедурни гаранции и мерки за защита на данните, както и подходяща и достъпна информация, методи и инструменти, съобразени с интересите на детето. При последните следва да се отчитат етапът на развитие на децата и тяхното културно и езиково многообразие, като те трябва също така да бъдат достъпни за деца с увреждания, на различна възраст и от различен произход. Резултатите от изследванията следва да се анализират през призма с фокус върху децата, като при тълкуването на резултатите да се отдава приоритет на гледните точки и опита на децата и да се гарантира, че техните възгледи и нужди се зачитат и са в центъра на процеса на изследване и резултатите от него.

Непрекъснатост на цялостни и координирани услуги за посрещане на нуждите на децата

Необходимостта от проактивно и системно предотвратяване на всички форми на насилие над деца

35. Държавите членки следва да предвидят достатъчни мерки за превенция и ранно откриване, ранно предупреждение и ранна подкрепа като част от техните интегрирани системи за закрила на детето с цел предотвратяване на насилието над деца.
36. Държавите членки се приканват да насърчават безопасна и приобщаваща среда при образование, включително образованието и грижите в ранна детска възраст, и при обучение, като същевременно се борят срещу дискриминацията и преодоляват конкретни уязвимости. Държавите членки следва, наред с другото, да повишават осведомеността на децата за техните права и услугите за подкрепа, да обучават специалисти за ранните признаци на насилие и протоколите, да наблюдават и подкрепят психичното здраве и благополучието на децата и учителите, да гарантират въвеждането на съответните защитни механизми и протоколи за закрила на детето; и да координират усилията между образователния и другите сектори с цел да се осигури пълна подкрепа на семействата и децата, засегнати от извънучилищни обстоятелства.
37. На държавите членки се препоръчва да забранят телесното наказание на деца във всички заведения и да засилят интегрираните услуги за подкрепа за децата и техните семейства. Държавите членки следва да осигуряват на семействата необходимата социална закрила и подкрепа, за да се гарантират развитието и благополучието на децата, включително чрез ефективна превенция на такъв вид наказание и ранна интервенция. Държавите членки следва също така да предоставят подкрепа за възпитателни цели и семейни нужди, като осигуряват

необходимите условия за предотвратяване на раздялата на семейството, в най-добрия интерес на детето.

Осигуряване на подаването на сигнали и насочването при случаи на насилие над деца

38. Държавите членки следва да въведат безопасни, поверителни, съобразени с децата и добре популяризирани механизми за подаване на жалби и сигнали, при които се зачитат правата на детето, по-специално правото на неприкосновеност на личния живот, включително чрез денонощни телефонни линии за оказване на помощ, горещи линии и онлайн услуги. Такива механизми следва да са достъпни, при тях да се използва подходящ за възрастта език и да са адаптирани към специфичните нужди на децата. Държавите членки следва да предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че децата са добре информирани за правата си да използват тези механизми за подаване на сигнали.
39. На държавите членки се препоръчва да определят ясно правилата за подаване на сигнали за случаи на насилие над деца. Когато насилието включва носителя на родителската отговорност или когато е възможно да е налице какъвто и да е друг конфликт на интереси между детето жертва и носителя на родителската отговорност, държавите членки следва да вземат предвид висшия интерес на детето и да гарантират, че никое действие, за което се изисква съгласие, не зависи от съгласието на носителя на родителската отговорност.
40. Специалистите, и по-специално специалистите, работещи в близък контакт с деца в секторите за закрила на детето, образованието, грижите за децата и здравеопазването, следва да бъдат задължени да подават сигнал до компетентните органи, ако имат основателни причини да смятат, че е извършено или има вероятност да бъде извършено наказуемо деяние, в съответствие с правото на Съюза и националното право.
41. Механизмите за подаване на жалби следва да бъдат достъпни за всички деца, носителите на родителска отговорност по отношение на тях или друг подходящ възрастен, представляващ техните интереси, както и за трети лица във връзка с подаването на сигнали за насилие над деца.
42. Държавите членки следва да създадат всеобхватни мултидисциплинарни механизми за насочване за жалби относно насилие над деца, обхващащи всички съответни сектори, в това число здравеопазването (включително психичното здраве), социалната закрила, образованието и секторите на правосъдието и правоприлагането.
43. Тези механизми за подаване на жалби, подаване на сигнали и насочване следва да разполагат с подходящи ресурси и да са добре координирани в рамките на интегрирана система за закрила на детето с цел да се избегнат всякакви ненужни забавяния при предоставяне на подкрепата.

Осигуряване на непрекъснати многосекторни услуги за подкрепа в случаи на насилие над деца

44. Държавите членки следва да осигуряват интегрирано управление на отделни случаи с подходяща за възрастта и цялостна подкрепа, като медицински грижи, емоционална, психологическа и образователна подкрепа и всякаква друга подходяща подкрепа, която се изисква съгласно индивидуалните обстоятелства

на детето. Държавите членки следва да предвидят назначаването на подходящ възрастен в контакт с детето, който да поддържа връзка с лицата за контакт на компетентните органи.

45. Държавите членки следва да осигуряват подходяща координация със социалните служби за предоставяне на помощ и подкрепа за децата жертви, техните семейства и други лица, полагащи грижи, веднага щом компетентните органи получат разумно обосновани данни за насилие. Следва да бъдат създадени специални програми за подкрепа и ранна интервенция и за децата, които са извършили или са изложени на риск от извършване на престъпления по причини, ясно свързани с тяхното семейство или житейска ситуация.

Деинституционализация и преход към качествени грижи и услуги в семейството и общността при надлежно отчитане на висшия интерес на детето

46. При настаняването на деца в заведения за алтернативни грижи държавите членки следва да предприемат всички мерки, за да гарантират приоритизирането на грижите за деца в семейството и общността, като разглеждат висшия интерес на детето като съображение от първостепенно значение и отчитат надлежно потребностите и желанията на всяко дете. Бедността никога не следва да бъде единствената причина за настаняване на деца в заведения за алтернативни грижи.
47. Държавите членки следва да инвестират в качествени нежилищни услуги в семейството и общността, включително достъпно жилищно настаняване, за възможно най-скорошна подкрепа за децата с увреждания и техните семейства, така че да се предотврати настаняването на деца с увреждания в институции и да се подпомогне тяхното пълно приобщаване и участие в общността.
48. Държавите членки следва да насърчават национални стратегии и програми за ускоряване на деинституционализацията и прехода към качествени услуги за грижи в семейството и общността за децата, лишени от родителски грижи, и децата с увреждания във висшия интерес на детето. Държавите членки следва да приемат и използват добри практики за деинституционализация на деца с увреждания, за да се засили преходът от институционална грижа към услуги, предоставящи подкрепа в общността.
49. С цел да се гарантира преходът към деинституционализация във висшия интерес на детето държавите членки се приканват да се справят с проблема с липсата на приемни семейства, по-специално за децата в несигурно положение или със сложни нужди или с оглед на това братята и сестрите да останат заедно. По-специално следва да се разпределят подходящи ресурси, за да се осигурят подходящи услуги за подкрепа за грижи в общността или в семейството. Също така следва да се осигурят съответните проверки и мониторинг и да се положат всички усилия за избягване на многократното настаняване на деца, които не живеят със семейството си по произход. Следва да се обмислят най-добрите практики по отношение на прехода и реинтеграцията в семейството по произход. Настаняването на лишени от семейни грижи деца на неподходящи места (като хотел или болнични стаи) следва да се избягва, освен ако не се извършва преход при извънредна ситуация за възможно най-кратко време, при наличие на съответни подходящи гаранции за закрила.

50. Държавите членки следва също така да осигуряват всеобхватна подкрепа и подготвителни програми за подпомагане на деца и младежи, включително деца и младежи с увреждания и непридружени деца мигранти, в процеса на преход от алтернативни грижи или система за детско правосъдие или други заведения от затворен или полузатворен тип към независим живот и пълноценно приобщаване в общността. Държавите членки се насърчават да гарантират изготвянето от националните системи за закрила на детето на специални планове за предотвратяване на трафика на хора, включително такъв по отношение на деца в институции от резидентен или от затворен тип.

Към все по-съобразено с интересите на детето правосъдие

51. Държавите членки следва да предприемат необходимите мерки за преодоляване на недостатъците в капацитета на националната си правосъдна система, за да се отговори на нуждите на децата и да се улесни ефективното упражняване на техните права. По-специално държавите членки следва, при спазване на приложимите правила съгласно националното право и правото на Съюза, да се стремят да гарантират, че:
- а) съдебните производства с участието на деца са адаптирани спрямо тяхната възраст, нужди и уязвимости;
 - б) децата се оценяват индивидуално и получават подкрепа преди, по врем и след съдебното производство, както е подходящо и се изисква въз основа на индивидуалните обстоятелства по случая, в съответствие с техните специфични нужди, като се вземат предвид тяхната възраст, зрялост и възгледи;
 - в) по време на наказателното производство децата могат да се ползват от специални мерки за закрила, включително използването на комуникационни технологии и други технически средства за даване на показания или събиране на доказателства, с оглед на тяхната особена уязвимост, като се вземе предвид оценката на техните нужди;
 - г) децата получават информация по отношение на начините за достъп до правосъдие, общите аспекти на провеждането на съдебни производства, които ги засягат, и техните права в контекста на такива производства на лесно достъпен и подходящ за деца език, като се вземат предвид всички специални нужди;
 - д) в съдебните производства децата се изслушват по всички въпроси, които ги засягат, като им се предоставя реална и ефективна възможност да изразят своето мнение — пряко или чрез представител; възгледите им следва да се вземат под внимание по въпроси, които ги засягат, в съответствие с тяхната възраст и зрялост, като следва да се избягват допълнителни страдания на жертвите, причинени от множество изслушвания и разпити;
 - е) децата имат достъп до правна помощ, включваща безплатна и ефективна правна помощ под формата на правни консултации и процесуално представителство на всички етапи от съдебното производство;
 - ж) децата имат достъп до безплатни услуги за устен и писмен превод на всички етапи от съдебното производство;

- з) децата, участващи в трансгранични дела, имат достъп до видеоконферентна връзка или друга технология за комуникация от разстояние за участие в производството и събиране на доказателства;
 - и) по време на съдебното производство децата се придружават от носителя на родителската отговорност по отношение на тях или от друг подходящ възрастен;
 - й) неприкосновеността и личните данни на участващите в съдебно производство деца са защитени;
 - к) лишаването от свобода на деца, и по-специално на деца мигранти, винаги се използва като крайна мярка, като тя е ограничена до най-краткия подходящ период от време и се основава на индивидуална оценка на детето, като са налични адекватни алтернативни мерки;
 - л) предотвратяването на рецидивизма се насърчава чрез разработване на адекватни програми за превенция и реабилитация на лицата, осъдени за престъпление, включващо насилие над деца;
 - м) алтернативи на съдебните производства като услуги за възстановително правосъдие, медиация, отклоняване (от наказателно преследване) и алтернативно разрешаване на спорове са налични винаги, когато те могат да служат във висшия интерес на детето, но без такива алтернативи да възпрепятстват достъпа на детето до правосъдие чрез съдебно производство.
52. Държавите членки следва да създадат обща рамка за сътрудничество и координация между работещи с или за деца специалисти в съдебни производства или интервенции, които включват или засягат деца.
53. Държавите членки следва да отделят специално финансиране, за да се осигури многоведомствен целенасочен подход за сътрудничество и координация за подкрепа на децата в контакт със съдебната система, по-специално децата, които са жертви на престъпления, включително чрез създаване на детски къщи в съответствие с модела за детската къща (моделът *Barnahus*) или всеки друг еквивалентен модел, съобразен с правата на детето. Държавите членки следва да използват по най-добрия начин наличните средства и техническа подкрепа на равнището на Съюза.
54. Държавите членки следва да засилят сътрудничеството по случаи, свързани със закрила на детето с трансгранично значение, включително чрез помощта на централните органи на съответните държави членки, определени съгласно Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета⁸⁴, като например чрез засилване на усилията за превенция, чрез споделяне на добри практики между държавите членки, по-специално в контекста на европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела, и чрез улесняване и укрепване на транснационалното сътрудничество между участниците, подкрепящи децата.

⁸⁴ Регламент (ЕС) 2019/1111 на Съвета от 25 юни 2019 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвлечение на деца (преработен текст) ([OB L 178, 2.7.2019 г.](#)).

Специални мерки за закрила на децата мигранти

55. При прилагането на Пакта за миграцията и убежището и свързаните с него реформи в системите за приемане на държавите членки последните следва да гарантират централното място на закрилата на детето и непрекъснатото отчитане на висшия интерес на детето. Това включва ясни и ранни процедури за индивидуални оценки на висшия интерес на детето и гаранции, че всички съответни производства и системи за приемане са адаптирани така, че да се отчитат като приоритет възрастта, нуждите и уязвимостите на децата, в съответствие с правото на Съюза и международното право. Интегрираните деловодни системи следва да включват и да увеличават в максимална степен свързаните с усилията и информацията необходими полезни взаимодействия между държавните участници и институциите, включително националните служби за закрила на детето, както и гражданското общество и международните организации, като насърчават тяхното участие в процесите на оперативна подкрепа и мониторинг, особено по границите. Следва да се положат специални усилия, за да се осигури достъп на децата до специализирани услуги и организации в отдалечените места.
56. Като съществена част от интегрираните системи за закрила на детето за непридружени деца държавите членки следва да положат специални усилия за разширяване на обхвата и укрепване на системите за настойничество/попечителство по отношение на тези деца, включително чрез осигуряване на бързо определяне на достатъчен брой законни настойници/попечители или представители и чрез участие в дейностите на Европейската мрежа в областта на настойничеството, идентифициране на най-добри практики и споделяне на опит. Държавите членки следва също така да осигурят ефективна подкрепа за прехода към зрелостта на всички непридружени деца.
57. Държавите членки се насърчават да изградят национални интегрирани системи за закрила на детето, които да са готови да се справят с разнообразието от ситуации при децата мигранти (непридружени деца, жертви на трафик, деца, търсещи международна закрила или събиращи се със семейството си, и деца, интегриращи се в местната общност и имащи достъп до общите услуги). Държавите членки следва да гарантират, че системите за закрила на детето разполагат с достатъчно ресурси и че персоналът им е подходящо обучен, за да реагира на специфичните предизвикателства, пред които са изправени тези деца, и че организациите, които са в пряк контакт с деца, разполагат с вътрешни политики за закрила на детето. Лицата, които са в контакт с деца, следва да бъдат специално осведомени и обучени по въпросите на межкултурната комуникация и аспектите, свързани с психичното здраве. Държавите членки се насърчават да гарантират, че на всички деца се предоставя подходяща информация за техните права и процедурите по подходящ за децата, възрастта им и контекста начин.
58. Държавите членки следва да увеличат участието на децата мигранти и децата с мигрантски произход в образованието, включително образованието и грижите в ранна детска възраст, като същевременно гарантират, че тези програми са предназначени да обслужват деца от различен културен и езиков произход. Следва да се насърчават и допълнителни мерки, за да се гарантира, че разселените деца поддържат връзки със своята държава на произход.

Закрилата на детето като глобален приоритет на Съюза

Укрепване на интегриран подход за закрила на детето във външната дейност

59. Държавите членки следва да защитават правата на детето в своята външна дейност, включително чуждестранната дипломация, сътрудничеството за развитие и хуманитарната дейност, както е установено в международните инструменти за правата на човека и хуманитарното право, като обръщат особено внимание на правото на живот без насилие и правото на закрила.
60. Държавите членки следва да гарантират, че тяхната външна дейност допринася за борбата с всички форми на насилие над деца, като например домашното насилие, трафика на хора, сексуалното насилие, насилието, основано на пола, включително гениталното осакатяване на жени и детските бракове, както и всички форми на тормоз и телесно наказание. При външната дейност за подкрепа държавите членки се приканват да обмислят интегриран подход по отношение на закрилата на детето, включително социалната закрила.
61. Държавите членки следва да смекчават непосредственото и дългосрочното въздействие на въоръжените конфликти върху децата, да отдават приоритет на закрилата на децата в зоните на конфликт, да предотвратяват и отговарят на шестте тежки нарушения над деца, да насърчават спазването на международното право в областта на правата на човека и хуманитарното право от всички страни в конфликта, да подпомагат реабилитацията и реинтеграцията на децата, които преди са били свързани с въоръжени сили и въоръжени групировки, и да улесняват тяхното връщане и репатриране⁸⁵.
62. Държавите членки следва да повишат способността си за реагиране във връзка със специфичните нужди и уязвимости на децата, засегнати от въоръжени конфликти, и да подкрепят съобразени с възрастта и пола интегрирани общностни системи за социална закрила в държави, засегнати от конфликти, с цел да се помогне за предотвратяване, смекчаване, възстановяване и реагиране на нарушенията на правата на децата.
63. Държавите членки следва да подкрепят ефективни мерки за гарантиране на носенето на отговорност за тежки посегателства над деца по време на въоръжени конфликти.

Премахване на детския труд

64. Държавите членки следва да увеличат усилията си за пълно премахване на детския труд, по-специално чрез предотвратяване на използването на детски труд във веригите на доставка на дружествата, осъществяващи дейност в рамките на Съюза и извън него. Държавите членки се приканват и да предотвратяват детския труд и да се справят с основните причини, включително чрез интегриран подход по отношение на социалната закрила на децата и семействата при външната дейност за подкрепа.
65. Държавите членки следва да подкрепят усилията за международно сътрудничество не само като приемат политика на нулева толерантност към детския труд, но и като превърнат достойния труд в реалност за възрастните и

⁸⁵

Като се вземат под внимание [Насоките на ЕС относно децата и въоръжените конфликти](#).

младежите над минималната възраст за работа с цел да се осигури всеобщ достъп до социална закрила, като се подкрепят основните права на работното място и се насърчава социалният диалог.

Защита на децата от въздействието на изменението на климата и екологичните опасности върху техните права

66. Държавите членки се приканват да включат децата и да овластят гражданското общество, включително организациите за правата на децата, във вземането на решения, свързани с изменението на климата. Държавите членки се приканват да гарантират, че децата могат свободно да изразяват възгледите си и че тези възгледи следва да бъдат вземани под внимание при разработването и прилагането на съответни мерки, по-специално по отношение на процесите на адаптиране към изменението на климата.
67. На държавите членки се препоръчва да предотвратяват и коригират въздействието на екологичните опасности и вредите за околната среда върху правата на децата и да включват в своите планове за адаптиране към изменението на климата и неговото смекчаване подход, с който се защитават децата и който е насочен към тях. С цел да се намалят както краткосрочните, така и дългосрочните въздействия на изменението на климата върху правата на децата следва да бъдат включени специфични решения за децата, включително чрез възприемане на основан на правата на детето подход към предизвиканите от изменението на климата миграция и принудително разселване на населението.

Използване на възможностите, предлагани от съществуващите действия на Съюза за подкрепа

68. Държавите членки следва да използват и насърчават участващите в системите за закрила на детето заинтересовани страни и специалисти да се възползват от голямото разнообразие от инструменти, с които разполагат на равнището на Съюза, като законодателство, политики, комуникация, обучение и дейности за повишаване на осведомеността, обмен на най-добри практики, дейности по картографиране и докладване за постигнатия напредък, както и финансова и техническа подкрепа, за да доразвият и укрепват своите системи за закрила на детето и те да започнат да работят по интегриран начин във висшия интерес на детето.
69. Държавите членки се приканват да осигурят координиран подход на национално, макрорегионално, регионално и местно равнище при програмирането и изпълнението на фондовете на Съюза, като привлекат местни и регионални органи, организации на гражданското общество, включително организации, работещи с деца и за деца, а също и социални и икономически партньори в подготовката, прегледа, изпълнението и мониторинга на програмите, които трябва да бъдат финансирани от фондове на Съюза.
70. Държавите членки се насърчават да използват и популяризират платформата на ЕС за участие на децата, специално предназначена да увеличава чуваемостта на гласовете на децата и да обединява съществуващите механизми за участие на децата на равнището на Съюза.

71. Държавите членки се насърчават активно да споделят добри практики и факти, генерирани относно модели за интегриране на услуги за закрила на детето, и да допринасят за работата на Мрежата на ЕС в областта на правата на детето. Този принос следва да улеснява диалога и взаимното обучение между държавите членки.
72. Държавите членки следва да подкрепят използването на инструменти, като например инструменти за самоконтрол, за оценка на качеството на своите рамки за мониторинг и оценка на закрилата на детето и съществуващите системи за данни и, когато е необходимо, да подкрепят разработването и изпълнението на планове за действие за подобряване на наличието, качеството и съпоставимостта на своите данни, свързани със закрилата на детето.
73. Държавите членки се приканват да използват по най-добрия начин вече съществуващото сътрудничество и координация между съответните заинтересовани страни, включително международните партньори, като Съвета на Европа, Международната организация на труда и Организацията на обединените нации, както и гражданското общество на равнището на Съюза, на национално, регионално и местно равнище.
74. Държавите членки се приканват да използват по най-добрия начин предоставената от Агенцията на Европейския съюз за основните права подкрепа при изпълнението на настоящата препоръка, както и в други имащи отношение области от Стратегията на ЕС за правата на детето, по-специално по отношение на техническата помощ и методологичната подкрепа, например за разработването и осъществяването на дейности по събиране на данни.

Съставено в Страсбург на 23.4.2024 година.

За Комисията
Dubravka ŠUICA
Заместник-председател

